

Turun Sanomat

Julkaistu 5.11.2007

Lehtikuva. Stora Enso ilmoitti 25. lokakuuta supistavansa tuotantoaan ja sulkevansa Summan ja Kemijärven tehtaat. Kuva Haminasta Summan tehtaan tuotantotiloista, johon tiedotusvälineet pääsivät tuolloin tutustumaan.

Lauri Hetemäki

Haittavaikutuksia ei voida vähentää vanhoilla rakenteilla

Metsäpolitiikkaan tarvitaan kiireesti uusia linjauksia

Suomen metsäteollisuus elää yhtä historiansa suurinta rakennemuutosta, jonka vaikutukset tulevat näkymään tulevinakin vuosina. Mitä voidaan tehdä, jotta murroksen haittavaikutukset jäisivät mahdollisimman pieniksi? Miten autetaan uusien mahdollisuuksien hyödyntämistä?

Jotta tuleviin muutoksiin osataan varautua, on ensin ymmärrettävä miksi ne tapahtuvat. Miksi tehtaita suljetaan Suomessa?

Syitä Stora Enson tehtaiden lopettamiseen on etsitty niin epäonnistuneista Pohjois-Amerikan investoinneista kuin metsien suojelusta. Näillä saattaa olla jokin merkitys, mutta sittenkin marginaalinen. Keskeisiä ovat muut syyt.

Paperituotteiden kulutus maailmalla on muuttumassa. Pohjoisamerikkalaiset, japanilaiset ja länsieurooppalaiset ovat perinteisesti olleet paperisyyppöjä. Tällä vuosituhanella monen paperituotteen kohdalla on kuitenkin alkanut laihdutuskuuri. Yhdysvalloissa sanomalehtipaperin kulutus on laskenut jo pitkään, ja on nyt samalla tasolla kuin 1970-luvun alussa. Muiden viestintään käytettävien paperituotteiden kulutuksen kasvu on käytännössä lähes pysähtynyt.

Japanissa ja Länsi-Euroopassa on samankaltainen rakennemuutos käynnissä. Eräs keskeinen syy on sähköinen viestintäteknologia, erityisesti internetin ja laajakaistan läpimurto.

Kiina, Intia ja Venäjä ovat peilikuvia edellä kuvatulle kehitykselle. Paperinkulutus on vielä hyvin pientä. Yksi suomalainen käyttää vuodessa yhtä paljon paperia kuin kuusi kiinalaista tai 50 intialaista. Mutta paperin nälkä on vahva, jota heijastavat jopa kaksinumeroiset kasvuluvut. Intian ja Kiinan paperinkulutuksen kasvu edes puoleen suomalaisten tasosta merkitsisi maailman paperinkulutuksen kaksinkertaistumista eli 360 miljoonan tonnin lisäystä.

Korkeista kuljetuskustannuksista ja asiakassuhteista johtuen paperia kannattaa valmistaa lähellä sen kulutuspaikkaa. Tuotanto onkin siirtymässä lisääntyvässä määrin uusille kasvualueille. Tämä ajaa paperiteollisuuden investointeja pois Suomesta.

Tuotantokustannukset Suomessa ongelma

Selluteollisuus käyttää Suomessa puuta, joka on keskimäärin kasvanut noin 30-40 vuotta ja hankitaan pääosin 100-300 kilometrin etäisyydeltä. Etelä-Amerikan sellutehtaat käyttävät 7-10 vuotta vanhaa puuta, jota tyypillisesti korjataan 1-100 kilometrin säteeltä.

Puun korjuuta Etelä-Amerikassa voi luonnehtia puinniksi mutta Suomessa poiminnaksi. Puun kasvatus- ja korjuukustannuksista johtuen sellun valmistus Suomessa ei ole yhtä kannattavaa kuin Etelä-Amerikassa tai muissa lauhkean vyöhykkeiden maissa.

Venäjällä puun kasvatusolosuhteet vastaavat Suomea. Vaikka Venäjän heikko puunhankinnan infrastruktuuri ja toiminta hankaloittavat monella tapaa puun käyttöä, on sen teknis-taloudellinen käytettävissä oleva puumäärä valtava verrattuna Suomeen. Kun olosuhteet Venäjällä paranevat, käynnistyy mittava sellu- ja paperitehtaiden investointialto.

Alenevat hinnat

Etelä-Amerikan, Kiinan ja Venäjän sellun ja paperin tuotannon kustannustaso tulee määrittämään hintatasoa yhä enemmän. Vaikka hinnat voivat suhdanneluontoisesti nousta, niiden trendihinnat ovat laskevia. Paineita lisää sähköisen viestintäteknologian tuoma kilpailu.

Hintakilpailussa ja kustannusjhdissa Suomi valitettavasti häviää. Kemijärven ja Summan

tehtaat ovat huolestuttava esimerkki siitä, kuinka edes tehtaiden modernisointi, työntekijöiden uhraukset ja kustannusten leikkaaminen eivät riitä muuttamaan tätä suuntaa. Tehdas saattaa olla jopa kannattava, mutta se ei ole omistajilleen riittävän kannattava! Samalle sidotun pääoman määrälle saadaan muualla korkeampi tuotto.

Kehitys tuntuu epäoikeudenmukaiselta. Toisaalta epäoikeudenmukaista saattaa myös olla uskotella, että tilanne voisi ajan myötä muuttua paremmaksi. Pahimmassa tapauksessa tehtaan työntekijä ottaa asuntolainan epärealististen vakuuttelujen seurauksena, mutta havaitsee toimeentulonsa pian katoavan paikkakunnalta.

Tulevaisuuden mahdollisuudet

Suomessa tulee edelleenkin olemaan sellu- ja paperitehtaita. Monin paikoin tehtaiden teknologia ja toimintaympäristö ovat sellaiset, että niitä kannattaa ylläpitää ja kehittää. Parempien olosuhteiden luomisessa voi valtiokin auttaa monin eri toimenpitein. Joihinkin tehtaisiin on myös mahdollista liittää uutta tuotantoa, joka parantaa niiden kilpailuasemaa.

Esimerkiksi StoraEnson ja Nesteen yhteistyöhankkeessa rakennetaan Varkauden sellu- ja paperitehtaan yhteyteen pilottilaitosta, joka valmistaa puuvahaa biodieseltuotantoa varten. Arvioiden mukaan 100 000-150 000 tonnia biodieseliä vuodessa tuottavia tehtaita mahtuu Suomeen 2-4 kappaletta.

Mahdollisuuksia on kehittää liiketoimintaa myös muiden tuotteiden osalta, kuten älypaperien- ja pakkauksien sekä uusien puutuotteiden.

Metsäbiomassan jalostukseen on tulossa mukaan myös energiateollisuus. Hiiltä ja öljyä tullaan korvamaan yhä enemmän puulla. Yhdyskuntien energialaitokset sekä pk-lämpölaitokset tulevat lisäämään merkittävästi hakkeen, kantojen ja metsätähteeseen perustuvaa sähkön ja lämmön tuotantoa.

Metsäalalla palveluyhteiskuntaan siirtyminen näkyy puolestaan matkailun ja virkistyskäytön kasvuna. Myös metsäsektoriin liittyvän osaamisen ja koulutuksen palvelut lisääntyvät. Edellytykset niiden kehittämiseksi juuri Suomessa ovat monesta eri tekijästä johtuen hyvät.

Politiikan radikaali muutos tarpeen

Varsin yleisesti jaetaan käsitys, että Suomen metsäala käy parhaillaan läpi merkittävää rakenteellista murrosta. Olisi hämmästyttävää, jos tällaisen murroksen haittavaikutuksia voitaisiin minimoida ja uusi mahdollisuuksia tehokkaasti edesauttaa jo vakiintuneella politiikalla. Siis politiikalla, jonka ovat synnyttäneet vanhat rakenteet, jotka nyt ovat murentumassa. Politiikkaan tarvitaankin radikaalilla tavalla uudenlaista ajattelua ja linjauksia.

Politiikan lähtökohta tulisi olla metsien eri käyttömuotojen nykyistä selvästi monipuolisempi tukeminen. Metsien kasvun puuvolyymien maksimoinnista tulisi siirtyä kohti metsiin liittyvien tarpeiden tyydyttämistä.

Politiikan painopistettä tulisi siirtää nykyisten toimintojen ja rakenteiden ylläpitämisestä kohti uusien mahdollisuuksien nykyistä voimakkaampaa tukemista. Käytännössä tämä edellyttänee nykyisten suorien investointitukien asteittaista vähentämistä sekä vastaavasti suurempaa panostusta nousevien käyttömuotojen tukemiseen sekä tutkimus- ja kehitysohjon.

Politiikan muutos tulee olla asteittainen ja pitkäjänteinen muutoksiin väistämättä liittyvien tulonjakovaikutusten sekä haittojen minimoimiseksi. Pitkä sopeutusaika on toisaalta syy siihen, että muutoksen julkistamisella on kiire.

Parhaillaan Suomessa tehdään töitä uuden metsäpolitiikan linjaamiseksi vuoteen 2015. Valtioneuvoston on määrä vahvistaa uusi metsäpolitiikka vuonna 2008. Tämä on hyvä tilaisuus vastata edellä esitettyihin politiikan haasteisiin.

Kirjoittaja on valtiotieteiden tohtori ja toimii erikoistutkijana Metsäntutkimuslaitoksessa.

Copyright © 1996-2006 Turun Sanomat